

مجموعه مشابیر ایران جلد (۲)

رنج و تنج

(زندگی پروردگار محمود حبابی)

نویسنده:

سیمین پناهی فرد

سرشناسه: پناهی فرد، سیمین، ۱۳۵۴ -
 عنوان و نام پدیدآورنده: رنج و ترنج: (زندگی پرفسور محمود حسایی) / نویسنده: سیمین پناهی فرد
 مشخصات نشر: تهران: کردگاری، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص.
 فروست: مجموعه مشاهیر ایران؛ جلد ۲.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۹-۵۱۵-۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 موضوع: حسایی، محمود، ۱۲۸۱-۱۳۷۱ - سرگذشتنامه
 موضوع: داستان‌های فارسی - قرن ۱۴
 شناسه‌ی کنگره: PIR ۷۹۹۲/۷۵۴۰۹ ۱۳۹۳
 رده‌بندی: ۸۵۳/۶۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۱۹۸۰۲

انتشارات کردگاری

مجموعه مشاهیر ایران (جلد ۲)

رنج و ترنج (زندگی پرفسور محمود حسایی)

نویسنده: سیمین پناهی فرد

ناشر: کردگاری

نوبت و تاریخ چاپ: اول، ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۹-۵۱۵-۸

بها: ۴۰۰۰۰ ریال

همه حقوق محفوظ است. ©

Printed in Iran.

نشانی ناشر: تقاطع خیابان انقلاب و ابن سینا، پلاک ۱۲۱، طبقه دوم، واحد ۴

تلفن: ۷۷۶۵۰۱۵۹

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل یکم: از زندگی نامربوط

گفتار یکم: دوران سخت کودکی ۱۵

زمان و محل تولد ۱۵

عزیمت خانواده به بیروت ۱۷

جدایی معزالسلطنه از خانواده ۱۹

فلج شدن بانو گوهرشاد و تحمل روزهای سخت ۲۱

کسب نخستین موفقیت محمود در کودکی ۲۳

گفتار دوم: تحصیل در بیروت ۲۷

ورود به مدرسه کشیشان فرانسوی ۲۸

ماجرای اردو در مدرسه کشیشان فرانسوی ۳۱

ورود به کالج آمریکایی بیروت ۳۴

دسیسه معزالسلطنه در کودکی محمود ۳۶

دسیسه معزالسلطنه در نوجوانی محمود ۳۹

- گفتار سوم: آغاز تحصیلات دانشگاهی ۴۳
- تحصیل در رشته ادبیات و زیست شناسی ۴۳
- تحصیل در رشته راه و ساختمان و کار در کوه‌های حما ۴۵
- تحصیل در رشته معدن و کار در معادن دوروز ۵۱
- گفتار چهارم: عزیمت به پاریس ۵۵
- تحصیل در رشته حقوق ۵۵
- تحصیل در رشته پزشکی و کار در بیمارستان دانشگاه ۵۶
- تحصیل در رشته ریاضی و ستاره شناسی ۵۹
- کار در مراکز اطلاعات آلپ به عنوان ستاره‌شناس ۶۰
- تحصیل در رشته برق و کار در راه آهن برقی پاریس ۶۱
- گفتار پنجم: ورود به دنیای فیزیک ۶۵
- دیدار با پروفسور ویر ۶۵
- دیدار با پروفسور آبرت اشتاین ۶۸
- حضور در دانشگاه شیکاگو ۷۱
- گفتار ششم: بازگشت به ایران ۷۷
- دیدار با معزالسلطنه ۷۷
- استخدام در وزارت طرق و شوارع ۸۳
- گفتار هفتم: تلاش برای تأسیس نخستین‌ها در ایران ۹۱
- تأسیس نخستین دارالمعلمین ۹۱
- ساخت نخستین رادیو ۹۱
- ساخت نخستین ایستگاه هواشناسی و ثبت ساعت بین‌المللی ۹۵
- تأسیس نخستین بیمارستان خصوصی و ازدواج محمود ۹۶
- ساخت نخستین دستگاه رادیولوژی ۹۸
- تلاش برای ساخت دانشگاه تهران، نخستین دانشگاه ایران ۹۸

۱۰۰.....	دیدار با شاه وقت
۱۰۳.....	دریافت پست وزیر فرهنگ
۱۰۶.....	بدروود حیات در زنو

فصل دوم: زندگی و آثار در یک نگاه

۱۱۱.....	گفتار یکم: از تولد تا مشاغل و خدمات
۱۱۱.....	شجره‌نامه خانوادگی
۱۱۲.....	تحولات اولیه
۱۱۳.....	مراکز تحصیل
۱۱۳.....	تحصیلات دانشگاهی
۱۱۴.....	مراکز تحقیق
۱۱۵.....	مشاغل و خدمات
۱۲۲.....	محل‌های کار در ایران
۱۲۳.....	گفتار دوم: عضویت‌ها، کنفرانس‌ها و بزرگداشت‌ها
۱۲۳.....	عضویت‌ها
۱۲۵.....	شرکت در مراسم و کنفرانس‌های بین‌المللی
۱۲۶.....	کنفرانس‌ها
۱۲۸.....	بزرگداشت‌ها و یادمان‌ها
۱۲۹.....	گفتار سوم: آثار و دستاوردهای علمی
۱۳۰.....	رساله‌ها
۱۳۰.....	کتاب‌ها
۱۳۲.....	تحقیقات
۱۳۳.....	سخنرانی‌ها
۱۳۴.....	مقاله‌ها

گفتار چهارم: اعتقادات و علایق..... ۱۳۵

اعتقادات مذهبی و ازدواج..... ۱۳۵

لقب و شهرت‌ها..... ۱۳۶

کتابخانه شخصی پروفیسور حسابی..... ۱۳۶

آشنایی با موسیقی..... ۱۳۷

ورزش‌های مورد علاقه..... ۱۳۸

بان‌های بیگانه..... ۱۳۸

نوع مکان و شعرای مورد علاقه..... ۱۳۸

درگاہ با آنها در تماس بود..... ۱۳۹

دیدارها..... ۱۳۹

مسافرت‌ها..... ۱۳۹

گفتار پنجم: گنجینه‌ها به جا مانده..... ۱۴۱

حملات به یادماندنی پروفیسور حسابی..... ۱۴۱

موزه (گنجینه فرهنگی) پروفیسور حسابی..... ۱۴۳

بورس پروفیسور حسابی..... ۱۴۹

بیماری‌ها..... ۱۵۰

وضعیت بینایی..... ۱۵۰

پرواز تا ابدیت..... ۱۵۰

میاسای ز آموختن یک زمان   زدانش میطن دل اندر کمان
 چو ای که دام خرد تو ختم   همه هر چه بایست آموختم
 یکی نگر بازی کند رده رده   که بشانت پیش آموزگار
 (عظیم فروسی)

مقدمه

پروفیسور محمود حسابی که به زاسی یک ده نیز از
 آموختن فارغ نشد، در سال ۱۲۸۱ در تهران زاده شد و
 پس از تحمل سختی‌ها و مشکلات بسیار در دوره‌های
 گوناگون زندگی‌اش در رشته‌های ادبیات، بیولوژی،
 مهندسی راه و ساختمان، نقشه‌کشی، برق، معدن، حقوق،
 ریاضیات، ستاره‌شناسی، پزشکی و... به تحصیل پرداخت.
 اما هیچ یک از این رشته‌ها نتوانست روح تشنه علم او را

بخواند و بدین ترتیب در سال ۱۹۲۷ میلادی در بیست و هفت سالگی دکترای فیزیک خود را از دانشگاه سوربن دریافت کرد، اما روح بزرگ این مرد ستودنی با وجود کسب مدارج عالی و داشتن موقعیت‌های کاری چشم‌گیر باز هم آرام نگرفت، چون همواره دور از سرزمین مادری‌اش قلبش برای ایران می‌تپید، به همین خاطر آسایش غربت را رها کرد و به استقبال مشکلات و سختی‌های ایران دوره رضاخان آمد و این از خودگذشتگی‌اش سبب شد نام او برای همیشه بر تارک افتخارات سرزمین ایران بدرخشد.

وی از انجام هیچ تلاشی در جهت پیشرفت ایران فروگذار نکرد و بسیاری از نخستین‌های کشورمان از جمله نخستین ایستگاه هواشناسی، نخستین رادیو و دستگاه رادیولوژی، تأسیس نخستین بیمارستان خصوصی، بنای نخستین دانشگاه ایران، انشکده فنی دانشگاه تهران، نخستین رصدخانه نوین ایران، نخستین مرکز مدرن تعقیب ماهواره‌ها، تشکیل نخستین انجمن موسیقی ایران و بسیاری موارد دیگر که به تفصیل در کتاب آمده است، ما را به یاد این بزرگ‌مرد محبوب، فروتن و مهربان می‌اندازد.

او که با تمام وجود به فرهنگ و ادب و اعتقادات مذهبی و سنتی این سرزمین عشق می ورزید، پس از فعالیت در سه نسل و آموزش و تربیت هفت نسل دانشجو و استاد در شهریورماه سال ۱۳۷۱ شمسی در بیمارستان دانشگاه رنو چشم از جهان فرو بست و قلب مملو از گذشت و مهربانی اش که همواره با عشق به وطن و برای آبادانی ایران می تپید، برای همیشه از تپش باز ایستاد. اما یاد و خاطره اش هنوز در جای جای این سرزمین زنده و ایرانی زنده و جاودان خواهد ماند.

در این کتاب که آن را با زبانی ساده برای نوجوانان و جوانان نگاشته ام، کوشیدم این بزرگ مرد غیور را که با تحمل سختی های فراوان سداج علمی را طی نمود و دسترنج تمام زحماتش را برای ارتقای علمی و فرهنگی این کشور صرف کرد، بیشتر به خوانندگان معرفی کنم تا نسل جدید بتواند با زندگی پر فراز و نشیب این مرد نستوه که عاقبت پس از تحمل رنج های بسیار به ترنج عزت و افتخار دست یافت، بیشتر آشنا شوند و هر چه از موانع و مشکلات خسته و ناامید می گردند، با الگوپذیری از زندگی او به ویژه در دوران نوجوانی و جوانی انگیز بیشتری برای تلاش و پیمودن ادامه راه داشته باشند.

در پایان نیز بر خود فرض می دانم از جناب آقای ایرج حسابی، فرزند برومند مرحوم پروفسور حسابی به خاطر

نگارش کتاب «استاد عشق» که در موارد بسیاری راهگشای بنده جهت رفع ابهاماتی در خصوص زندگی این مرد بی تکرار معاصر بوده است، صمیمانه قدردانی کرده و اذعان نمایم چون هر کار پژوهشی نقایصی نیز خواهد داشت، اثر من نیز مرا از اشکال نیست؛ لذا ضمن سپاس از تمامی خوانندگان فرهیخته و علاقمند به فرهنگ و ادب این روز بوم خواهشمندم مرا با ارسال نظرات خود به آدرس S.Panahifard@gmail.com در ارتقای کیفی این اثر در چطب های بعدی یاری رسانند.

سیمین بناهی فرد

زمستان ۱۳۹۲